

Mirenje kao alternativni način rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj

UDK: 347.919.1(497.5)

Sažetak

Pravo na suđenje u razumnom roku jedno je od temeljnih ljudskih prava proklamirano u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine, konvenciji koju je ratificirala i Republika Hrvatska te koja je time postala dio njezina unutarnjeg pravnog poretka. Prekomjerno trajanje sudskih postupaka i gomilanje neriješenih sudskih predmeta, koje je već duže vrijeme realnost pravosudnog sustava Republike Hrvatske, osim što predstavlja kršenje ovog individualnog ljudskog prava, povlači za sobom i dalekosežnu posljedicu narušavanja povjerenja građana u pravosudni sustav. Takva situacija s vremenom je dovela i do svojevrsne krize pravosudnog aparata koje smo danas svjedoci, a iz koje je potrebno naći izlaz. Jedna od učinkovitih alternativa je - mirenje. Provedba tog jeftinijeg, elastičnog i kratkotrajnog postupka, pri sudu ili izvan njega, umjesto formalnog i dugotrajnog parničnog postupka pred sudovima, dovela bi s jedne strane do rasterećenja pravosudnog aparata i državnog proračuna, a s druge do zadovoljstva onih o čijim se zahtjevima odlučuje. Zakonodavna podloga mirenju postoji, i na nacionalnoj i europskoj razini, ali i opravdana potreba da je se u stvarnosti počne provoditi.

Gljučne riječi: mirenje, izmiritelj, Zakon o mirenju, Zakon o parničnom postupku

1. UVOD

Dinamika razvoja društvenih odnosa proizvela je i dalje proizvodi brojne i raznovrsne sporove s kakvima se društvena zajednica ranije nije suočavala. Kako bi udovoljio takvim nezaustavljivim društvenim trendovima, zakonodavac gotovo svakodnevno novom pravnom regulativom nastoji odgovoriti na izazove koje pred njega stavljaju takve društvene promjene, a sudovi koji danas djeluju primjenjujući nova znanja, nove tehnologije i usavršene procedure, ne uspijevaju odgovoriti, odnosno jednakom se brzinom prilagoditi nastalim promjenama. Takva su kretanja dovela, osim do gomilanja pravnih propisa i gomilanja zahtjeva pred sudovima, i do generiranja nezadovoljstva onih o čijim se zahtjevima ima odlučiti, a zbog ugrožavanja jednog od njihovih temeljnih prava – prava na pristup zakonom ustanovljenom neovisnom i nepristranom sudu koji pravično, javno i u razumnom roku ima ispitati njihov slučaj. „Kada tom nezadovoljstvu još pridodamo značajne troškove sudskih postupaka nastalih pored ostalog upravo i zbog te njihove

*dugotrajnosti, te narušenu psihičku i emocionalnu ravnotežu sudionika sudskog postupka, posebno stranaka, zbog dugotrajne izloženosti stresnim efektima sporenja, dobivamo sve elemente koji upućuju na krizu državnog pravosudnog sustava.*¹ Posljedica navedenoga je, dakle, svojevrsna kriza pravosudnog aparata, kriza koja nije posebnost Republike Hrvatske, već je zahvatila i sustave većeg broja modernih zapadnih zemalja.

U traženju izlaza iz te krize većina zemalja u svijetu, a onda i u Europi, poseže za postupcima alternativnog rješavanja sporova.² Poticanje korištenja takvih načina rješavanja sporova u skladu je s europskom tradicijom i praksom sadržanom, između ostalog, u preporukama Vijeća Europe³ i direktivama Europske unije⁴. Postavlja se pitanje mogu li alternativni načini rješavanja sporova biti spas, zamjena za sustav koji ne funkcionira na pravi način. Mnogi se slažu u tome da mogu, a među alternativnim rješenjima posebno naglašavaju mirenje.

U radu ću prikazati osnove zakonodavnog okvira postupka mirenja u Republici Hrvatskoj, sam institut mirenja, njegove pojedine vrste, načela koja ga uređuju te njegove prednosti u odnosu na klasični sudski postupak. Na kraju ću se osvrnuti i na osobu izmiritelja i prikazati tijek samog postupka mirenja.

2. ZAKONODAVNA PODLOGA MIRENJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Još davne 1288. godine napisan je Vinodolski zakonik, zbirka običajnog prava u kojoj je bilo predviđeno rješavanje sporova mirnim putem. Nakon toga, točnije 1325., napisan je i Istarski razvod po kojemu su se istarski posjedi razgraničavali kroz naredno stoljeće, i to dogovorom, a ne silom.⁵ Osim navedenih povijesnih primjera, i mnogi drugi dokazuju isto - mirenje i sporazumijevanje usađeni su u hrvatsku društvenu organizaciju.

U jednom dijelu europskih zemalja, u kojima su se godinama postizali značajni uspjesi u rješavanju spornih odnosa mirenjem i drugim alternativnim načinima rješavanja sporova, nije bilo posebnog zakona o mirenju te su se kao izlaz koristile pojedine odredbe iz procesnog i materijalnog prava sadržane u različitim propisima. Takva je situacija bila i u Republici Hrvatskoj sve do 24. listopada 2003. godine, kada je na snagu stupio prvi Zakon o mirenju. Hrvatska se svrstala u tada mali broj zemalja koje imaju zakon o mirenju.

¹ Šimac, Srđan, Odvjetnici i mirenje: zašto je mirenje dobro za odvjetnike i njihove stranke, Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu: a journal for business law theory and practice, Zagreb, 45(2006), str. 44.

² Izraz alternativno rješavanje sporova (eng. alternative dispute resolution, ADR) potječe iz psihologije takvog razmišljanja prema kojemu se sve što nije sudski postupak smatra iznimkom ili alternativom (stranke i njihovi punomoćnici i dalje, i pored svih naznačenih problema za rješavanje njihovih sporova, gotovo se isključivo obraćaju državnim sudovima kao još uvijek najatraktivnijim forumima). Vidi više o tome: Uzelac, Alan, Mirenje kao alternativa suđenju, http://www.alanuzelac.from.hr/pubs/D03Mirenje_kao_alternativa.pdf (27. lipnja 2016.), str. 2. – 3.

³ Preporuka Vijeća Europe o obiteljskoj medijaciji (R (98) 1), Preporuka Vijeća Europe o mirenju u građanskim predmetima (R (2002) 10), Preporuka Vijeća Europe o mirenju u kaznenim predmetima (R (99) 19) te Preporuka Vijeća Europe o alternativama sudskom postupku između upravnih tijela i privatnih stranaka (R (2001) 9). Vidi više o tome: <http://www.mirenje.hr/index.php/o-mirenju/propisi-o-mirenju/domai-propisi/185-razvoj-alternativnih-naina-rjeavanja-sporova-strategija-ministarstva-pravosua.html> (23. kolovoza 2015.).

⁴ Direktiva EU o prekograničnim kreditnim transferima (97/5/EC), Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima, Direktiva EU o naložima za zaštitu potrošačkih interesa (98/27/EC), Preporuka Komisije EU o načelima za tijela koja provode izvansudski način rješavanja potrošačkih sporova (98/257/EC) te Preporuka Komisije EU o načelima tijela za izvansudsku nagodbu koja provode dogovorno rješavanje potrošačkih sporova (2001/310/EC). Vidi više o tome: ibid.

⁵ Tuškan, Branimir, Mirenje – kako dalje, Odvjetnik: glasilo, časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 87(2014), str. 8. – 9.

Opisano stanje nepostojanja posebnog propisa o mirenju u državama članicama Europske unije promijenilo se prije nekoliko godina. Naime, 2008. godine donesena je Direktiva 2008/52/EC Europskog parlamenta i Vijeća o određenim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim sporovima (u daljnjem tekstu: Direktiva⁶). Direktiva ne utvrđuje pojedinih postupka mirenja, međutim obveza njezine implementacije u državama članicama rezultirala je konkretnijim i sabranim uređenjem postupka mirenja na nacionalnoj razini.

Hrvatski Zakon o mirenju iz 2003. donesen je po uzoru na UNCITRAL – ov Model zakona o međunarodnom trgovinskom mirenju iz 2002. godine.⁷ Riječ je o aktu koji sadrži tekst zakonskih normi koje se mogu izravno ugraditi u nacionalno zakonodavstvo, što je za našeg zakonodavca predstavljalo olakotnu okolnost. Kako je 2008. donesena Direktiva, a ona se imala implementirati zaključno s 21. svibnja 2011., javila se potreba za izmjenom postojećeg Zakona o mirenju u Republici Hrvatskoj.⁸ Osim toga, „*praksa primjene dosadašnjeg Zakona pokazala je nepotpunost i nedorečenost zakonskih rješenja*“⁹, stoga se pristupilo izradi novog zakona.

Novi je hrvatski Zakon o mirenju¹⁰ stupio na snagu 17. veljače 2011., čime je prestao važiti dotadašnji Zakon. ZM uređuje mirenje u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati. Njegova je svrha olakšati pristup mirenju kao odgovarajućem postupku rješavanja sporova, osigurati raspoloživost mirenja, ojačati svijest o mirenju kroz poticanje primjene mirenja te osigurati uravnotežen odnos između mirenja i sudskog postupka. U cilju ostvarenja te svrhe, u članku 2. ZM propisuje da će se poticati i ohrabrivati korištenje mirenja i edukacija izmiritelja, objavljivati sve informacije o mirenju, izmiriteljima, institucijama za mirenje te će ih se učiniti dostupnima putem sredstava javnog priopćavanja, elektronskih i drugih medija.

3. OPĆENITO O MIRENJU

a. Definicija

Prema članku 3. ZM – a, mirenje je „*svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za mirenje ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje.*“ Primarni je cilj takvog postupka rješenje spora nagodbom, uz izbjegavanje dugotrajnih i skupih sudskih postupaka, a radi zadovoljenja interesa svih stranaka u sporu.¹¹ Nagodba sklopljena u postupku mirenja nije sudska nagodba, već privatnopravni posao i u slučaju da se stranke tijekom mirenja uspješno izmire sklapanjem takve nagodbe, eventualni započeti sudski postupak okončan će se najčešće povlačenjem

⁶ Direktiva je zakonodavni akt kojim se utvrđuje cilj koji sve države članice Europske unije moraju ostvariti. Međutim, svaka država samostalno odlučuje o načinu na koji će ostvariti taj cilj.

⁷ UNCITRAL - The United Nations Commission on International Trade Law (*Komisija Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo*).

⁸ Preuzimanje odredaba Direktive obvezuje samo države članice Europske unije, dakle tada nije obvezivalo i Republiku Hrvatsku, ali radi se o razdoblju u kojemu je Republika Hrvatska bila u pregovorima za pristupanje Uniji, te je bilo poželjno ukloniti i najmanju prepreku za postajanjem njezinom članicom. Kao i kod nekih drugih zakona u to vrijeme, zakonodavac je usvojio određena rješenja europskog prava, s tim da su se ti propisi imali primjenjivati tek nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

⁹ Sajko, Krešimir, Hrvatski Zakon o mirenju iz 2011., Informator: instruktivno-informativni list za ekonomska i pravna pitanja, Zagreb, 59(2011), str. 1.

¹⁰ NN 18/11; u daljnjem tekstu: ZM.

¹¹ „*Praksa je pokazala da su izgledi za uspjeh u postupku mirenja veći ako u njemu sudjeluje što manje osoba.*“, Šimac, Srđan, Mirenje i suci: kako suci mogu doprinijeti široj primjeni mirenja, Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu: a journal for business law theory and practice, Zagreb, 44(2005), str. 191.

tužbe.¹² S druge strane, ako stranke ne postignu nagodbu tijekom postupka mirenja, o tome obavještavaju sud i sudski se postupak nastavlja tamo gdje je stao.

Prof. dr. sc. Alan Uzelac navodi kako su glavne osobine mirenja neformalnost i fleksibilnost, dobrovoljnost i neobvezatnost, interesna orijentacija i široki krug mogućih rješenja, prospektivnost i regulatornost te niska cijena i brzina postupanja.¹³ Međutim, kroz postupak mirenja, osim što se želi spriječiti slične sporove među strankama u budućnosti (obilježje prospektivnosti, ne retrospektivnosti postupka), želi se ublažiti i negativne efekte samog sporenja. U tome je velika uloga izmiritelja koji pomažu strankama u pregovorima, iznalaženju rješenja i sklapanju nagodbe kroz niz zajedničkih sastanaka ili povjerljivih pojedinačnih sastanaka sa svakom od stranaka. Zbog toga se mirenje još naziva „potpomognutim pregovaranjem“.¹⁴

b. Vrste mirenja

i. Mirenje pred sudovima

Mirenje pred sudovima jest takvo mirenje koje je dostupno strankama između kojih je već u tijeku parnični postupak. Procijeni li sudac da je određeni predmet podoban za mirenje, s time će upoznati stranke. Ako stranke same predlože mirenje ili pristanu na mirenje, sudac ih upućuje izmiritelju koji provodi postupak mirenja. Takav postupak mirenja vodi sudac izmiritelj određen s liste sudaca izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda. Postupak mirenja pred sudom uređuje Zakon o parničnom postupku¹⁵, a posebno važnom za istaknuti smatram odredbu čl. 186.d st. 1. koja kaže da sud može tijekom cijeloga parničnog postupka strankama predložiti da spor riješe u postupku mirenja pri sudu ili izvan njega, a koja svjedoči o velikoj ulozi sudaca u implementaciji i mogućem širenju primjene postupka mirenja.

ii. Mirenje pred organizacijama za mirenje

Prema članku 3. ZM - a institucija za mirenje je „pravna osoba, tijelo pravne osobe ili ustrojstvena jedinica pravne osobe koja organizira postupke mirenja.“ Mirenje pri organizacijama za mirenje provodi se u skladu s pravilima tih organizacija. Primjerice, Centar za mirenje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori¹⁶, osnovan 2002. godine, jedna je od takvih institucija, a postupa prema Pravilniku o mirenju¹⁷, odnosno ZM – u u pitanjima koja stranke sporazumom o mirenju nisu uredile. Osim u Centru¹⁸, mirenje se provodi i u drugim

¹² „Povlačenje tužbe (opoziv tužbe) je jednostrana neposredna parnična radnja tužitelja kojom izjavljuje da odustaje od traženja da sud u konkretnoj parnici odluči o osnovanosti njegovog tužbenog zahtjeva.“, Triva, Siniša i Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, 2004., Narodne novine d.d., str. 430.

¹³ Uzelac, Alan, Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, TIM press d.o.o. Zagreb, ožujak 2004., str. 24.

¹⁴ <http://www.mirenje.hr/index.php/o-mirenju/sto-je-mirenje.html> (17. veljače 2015.).

¹⁵ NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14; u daljnjem tekstu: ZPP.

¹⁶ U daljnjem tekstu: Centar.

¹⁷ NN 142/2011.; „Pravilnikom je propisano da Centar strankama pruža usluge posredovanja, mirenja i drugih alternativnih načina rješavanja sporova u kojima jedan ili više izmiritelja na nezavisan i nepristran način, bez ovlaštenja da odrede obvezujuće rješenje, pomažu strankama da postignu nagodbu o spornim pitanjima. Provođenje postupka mogu zatražiti domaće i strane fizičke osobe i pravne osobe, i to u svim sporovima o pravima kojima mogu slobodno raspolagati.“, Tepeš, Nina, Izvansudsko rješavanje sporova – mirenje pri Centru za mirenje Hrvatske gospodarske komore, Pravo i porezi, Zagreb, 1/2007, str. 17.

¹⁸ „Taj Centar ne provodi mirenje, njega provode izmiritelji; a njegova je funkcija da organizira takvo mirenje.“, Sajko, Krešimir, Mirenje po hrvatskom i poredbenom pravu – izabrana pitanja, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 45(2006), str. 183.

institucijama u Republici Hrvatskoj¹⁹, a prakticira se i u odvjetničkim uredima kad odvjetnik sudjeluje kao posrednik između sukobljenih strana.²⁰

iii. Druge vrste mirenja

Osim podjele na sudsko (mirenje pred sudovima) i izvansudsko mirenje (mirenje pred organizacijama za mirenje i drugim ustanovama koje nisu sudovi), mirenja se mogu kvalificirati i prema drugim kriterijima, pa tako razlikujemo: prema kriteriju obveznosti provođenja takvog postupka - dobrovoljno i prisilno mirenje; s obzirom na ulogu izmiritelja - čisto facilitacijsko mirenje i evalauacijsko mirenje; s obzirom na cilj mirenja - rezolucijsko i/ili terapeutsko, odnosno transformacijsko mirenje.²¹

c. Razlike između postupka mirenja i parničnog postupka

Građanski parnični postupak opća je i osnovna metoda zaštite ugroženih ili povrijeđenih građanskih prava koju pruža državni pravosudni aparat, a koju, među ostalim, karakterizira i formalnost, skupoća i dugotrajnost. Radi se o postupku koji se smatra redovnim putem pravne zaštite i kojemu se, iako su njegovi nedostaci višestruki i većini poznati, ta ista većina po inerciji iznova vraća radi rješavanja međusobnih sporova. Stranke dolaze na sud tražiti pravnu zaštitu. One se pojavljuju sa suprotnim interesima, zahtjevima i shvaćanjima, a na sudu je da se opredijeli za jednu od tih strana. Svaka od stranaka ima potrebu da sud donese odluku kojom se utvrđuje da je upravo ona u pravu, iz čega proizlazi da u sporovima pred sudom spor može biti riješen samo na zadovoljstvo jedne od stranaka. Jedna je stranka rješenjem spora „pobjednik“, dok je druga „gubitnik“.

Pravni se sukob u parničnom postupku često uvelike razlikuje od sukoba koji doista među strankama postoji, jer sud samo na temelju iznesenih činjenica i predloženih dokaza mora utvrditi istinu primjenom prava na utvrđeno apstraktno stanje. Utvrđivanje istine zbog toga je skopčano s velikim teškoćama, a sudska se istina naposljetku svodi na najvjerojatniju pretpostavku. Takav postupak ne uspostavlja komunikaciju među suprotstavljenim stranama, ne obnavlja poremećene odnose, već dovodi do eskalacije nastalog sukoba i njegova produblivanja.

S druge strane, mirenje je posebni, elastični i fleksibilni način rješavanja sukoba u kojemu izmiritelj kao osoba od povjerenja stranaka kroz mirenje zajedno sa strankama pokušava postići rješenje koje će zadovoljiti interese obiju strana. „Ova vrsta rješavanja sukoba ima dvije glavne značajke. Prva je usmjeravanje znatne pozornosti prema ponovnom uspostavljanju prekinute komunikacije između stranaka, a time i prema emocijama u pozadini i poremećenim odnosima, i to u onoj mjeri u kojoj te emocije i poremećeni odnosi ometaju postizanje rješenja. Drugo glavno obilježje mirenja je metoda pregovaranja koja se koristi, tzv. harvardska metoda.²² Taj pristup podrazumijeva vođenje pregovora na temelju

¹⁹ Primjerice u: Stalnom izbranom sudištu pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, Centru za mirenje pri Hrvatskoj udruzi poslodavaca, Centru za mirenje pri Hrvatskoj obrtničkoj komori, Uredu za socijalno partnerstvo, centrima za socijalnu skrb, stručnim službama za izvansudsku nagodbu, itd.; vidi više o tome: <http://www.mirenje.hr/index.php/o-mirenju/mirenje-u-hrvatskoj/institucije-za-mirenje.html> (23. kolovoza 2015.).

²⁰ Vidi više o tome: Tuškan, op. cit. (bilj. 5), str. 8.-11.

²¹ Vidi više o tome: Triva i Dika, op. cit. (bilj. 12), str. 924.-925.

²² „Takozvana Harvardska pravila pregovaranja vrijede i prilikom medijacije:

- odvojiti ljude od problema („udari po lopti, a ne po čovjeku“);
- tražiti rješenja na temelju interesa, a ne pozicija;
- tražiti rješenja u interesu obiju stranaka;
- uspostaviti objektivna mjerila za rješavanje suprotstavljenih interesa.“

Šimac, Srđan, *Mirenje – alternativni način rješavanja sporova*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 1(2006), str. 616.

*interesa, a ne na temelju prava.*²³ Iniciranjem postupka mirenja ili pristajanjem na ovakvo rješenje spora, stranke preuzimaju kontrolu nad postupkom i rezultat postupka u njihovim je rukama. Izmiritelj umjesto njih ne može donijeti odluku kao što to može učiniti sudac u parnici i obje su stranke pobjednici, ako uspješno okončaju postupak mirenja. „U mirenju nije važno tko je u pravu na temelju zakona. To uopće ne ispituje. Nema saslušanja, ne iznose se dokazi, samo slušamo stranke i što ih muči. Zato i možete doći na mirenje, a da prije uopće ne pročitate o predmetu spora.”²⁴

d. Kvalitete i prednosti postupka mirenja

iv. Zašto je mirenje dobro za stranke?

Povoljnost mirenja za stranke nesporna je. U postupku mirenja iznose se na vidjelo svi detalji spora, a ne samo njihova pravna interpretacija; stranke neposredno i slobodno izmjenjuju svoje poglede i stavove u pogledu predmetu spora, a njihovim se emocijama i subjektivnim doživljajima pridaje velik značaj u iznalaženju rješenja spora; postupak je neformalan i elastičan te se može prekinuti voljom stranke u bilo kojem trenutku; stranke zadržavaju kontrolu nad postupkom; poboljšava se njihova komunikacija²⁵; utvrđuju se njihovi interesi, a ne njihovo pravo; izmiritelj je neutralan i nije ovlašten donijeti za stranke obvezujuću odluku; postupak mirenja pred sudom je besplatan; mirenje završava nagodbom koju stranke dobrovoljno izvršavaju, što isključuje potrebu za dugotrajnim i skupim ovršnim postupkom, itd.²⁶

v. Zašto je mirenje dobro za odvjetnike?

Unatoč prvotnom opiranju odvjetničke struke provođenju postupaka mirenja, u pravilu zbog strahovanja od gubitka zarade, razlozi zbog kojih bi se odvjetnici trebali zalagati upravo za mirenje nebrojeni su. Neki od glavnih jesu: stjecanje poslovnog ugleda zadovoljstvom stranke, brže ostvarenje zarade i isključenje rizika nemogućnosti naplate nagrade i troškova od nezadovoljne stranke, učinkovitije upravljanje svojim vremenom, profesionalni izazov, povećana kreativnost u radu, isključenje tenzija koje prate sporenje u sudskom postupku, ponuda nove odvjetničke usluge strankama, itd.²⁷ „Upravo se u urednom, savjesnom i učinkovitom obavljanju odvjetničke djelatnosti krije odgovor na pitanje: „Zašto je mirenje dobro za odvjetnike?“ – „Zato jer je to u najboljem interesu njihovih stranaka!”²⁸

4. NAČELA POSTUPKA MIRENJA

a. Načelo dispozitivnosti (dragovoljnosti)

Načelo dispozitivnosti, odnosno dobrovoljnosti mirenja, izraženo je u svim fazama tog postupka i proklamirano većinom odredaba ZM - a. Odredba čl. 6. st. 2. navedenog Zako-

²³ Šimac, op. cit. (bilj. 11), str. 182.

²⁴ Šimac, Srđan, Mirenje - drugi put do pravde / autorizirano izlaganje uvodničara Srđana Šimca, Godišnjak Tribine Pravnog fakulteta u Zagrebu i Kluba pravnika grada Zagreba, Zagreb, 6(2007), str. 64.

²⁵ U praksi se pokazalo kako unaprijeđena komunikacija stranaka ostvarena čak i tijekom neuspjelog mirenja uvelike sužava broj spornih pitanja u nastavljenom parničnom postupku i time u pravilu doprinosi njegovu bržem okončanju.

²⁶ Vidi više o tome: Šimac, Srđan, Mirenje – najpogodniji način rješavanja sporova, Radno pravo: stručni časopis, Zagreb, 4(2006), str. 43.-46.

²⁷ Ibid., str. 46.-48.

²⁸ Šimac, op. cit. (bilj. 1), str. 49.

na, određujući da mirenje počinje prihvaćanjem prijedloga za pokretanje postupka mirenja, koji se podnosi u pisanom obliku, temelji se na dobrovoljnosti stranaka glede iniciranja postupka. Kako stranke, pa i izmiritelj, mogu u tijeku postupka u svakom trenutku povući suglasnost (članak 12. ZM - a), to se načelo dobrovoljnosti nastavlja sve do okončanja postupka, pa i kasnije.²⁹ Naime, ako ne postignu nagodbu, stranke mogu u nastavku poslovnih odnosa, pa i pred sudom, pokušati ponovno s rješavanjem spornog odnosa kroz mirenje. One ni u kojem slučaju ne mogu trpjeti pravne posljedice zbog neuspjeha u postizanju nagodbe u takvom postupku.

Tri su važna izuzetka od primjene ovog načela, odnosno fakultativnosti postupka mirenja:

- u slučaju spora koji može dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije - ako stranke nisu dogovorile neki drugi način mirnog rješavanja, mora se provesti postupak mirenja propisan u Zakonu o radu³⁰ (takvo će mirenje provesti miritelj kojeg stranke u sporu izaberu s liste koju utvrđuje Gospodarsko-socijalno vijeće ili koju sporazumno odrede);

- u slučaju kad se postupak radi rastave braka pokreće tužbom ili sporazumnim zahtjevom, a bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, Obiteljskim je zakonom³¹ propisano obvezatno posredovanje;

- u slučaju iz čl. 186.a ZPP – a propisano je da je osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna prije podnošenja takvog zahtjeva obratiti se mjesno i stvarno nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora, izuzev slučajeva u kojima je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe.³² Podnošenjem takvog zahtjeva zastarijevanje zastaje.³³

b. Načelo autonomije stranačke volje

Načelo autonomije stranačke volje u postupku karakteristično je načelo postupka mirenja. Naime, o volji stranaka ovisi kakav će konkretno biti sadržaj sporazuma o mirenju ako se one odluče na njegovo zaključivanje, kakav će se način vođenja postupka mirenja njime odrediti, hoće li mirenje provoditi jedan ili više izmiritelja i koja će se pravila prilikom njihova imenovanja primjenjivati, moraju li izmiritelji prema trećima kao povjerljive čuvati podatke i informacije koje su saznali u postupku mirenja, može li izmiriteljem biti sudac ili arbitar u sporu koji je bio ili jest predmet postupka mirenja, ili u nekom drugom sporu koji je proizašao iz toga pravnog odnosa ili je s njim u vezi, itd. Ta suglasnost stranaka oko procesnih pitanja potrebna je tijekom cijelog postupka mirenja, za razliku od sudskog postupka gdje je autonomija stranaka manja, a za određene faze postupka nije ni potrebna. Lako bi se dalo zaključiti kako je autonomija stranaka u postupku mirenja bezgranična, ali

²⁹ Postupak mirenja predviđen je i za sporove pred drugostupanskim sudom u fazi odlučivanja o žalbi. Iako su takvi postupci mnogo rjeđi jer barem jedna od stranaka donošenjem prvostupanske odluke ima snažniji i povoljniji položaj, oni u toj fazi parničnog postupka nisu nemogući.

³⁰ NN 93/14.

³¹ NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15.

³² „Namjera je bila da se omogućí sklapanje nagodbi i mirno rješavanje sporova u onim slučajevima gdje bi Republika Hrvatska trebala biti tužena strana. (...) Poznato je da je pretvorba društvenog vlasništva izvršena na način da je najveći broj nekretnina postao vlasništvo Republike Hrvatske. (...), što je uzrok brojnih vlasničkih sporova u kojima sudjeluje Republika Hrvatska.“, Hrvoj-Šipek, Zlata, Mirno rješenje spora s državom – članak 186.a Zakona o parničnom postupku (Iskustva Državnog odvjetništva u primjeni članka 186.a Zakona o parničnom postupku), Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 4(2012), str. 1072. – 1073.

³³ Inače, pokretanjem postupka mirenja zastara se prekida prema čl. 17. st. 2. ZM – a u odnosu na zahtjeve koji su predmet postupka mirenja. Ako mirenje ne bi bilo uspješno okončano sklapanjem nagodbe, prema st. 3. istog članka, smatra se da prekida nije ni bilo.

tome ipak nije tako – stranke su u postupanju u vezi s postupkom mirenja vezane pravilima javnog poretka.³⁴

c. Načelo ravnopravnosti stranaka

Temelji načela ravnopravnosti stranaka u postupku mirenja jesu u odredbi čl. 9. ZM – a, prema kojoj će izmiritelj pri vođenju postupka zadržati pravičan i jednak odnos prema strankama, te u odredbama čl. 10. istog Zakona koje ovlašćuju izmiritelja da se sa svakom od stranaka sastaje odvojeno, a da informacije i podatke koje je primio od jedne stranke može prenijeti drugoj samo uz njezin pristanak, osim ako se stranke o tome nisu drugačije sporazumjele.

Ostvarenje ovoga načela u rukama je izmiritelja. Njegova je zadaća da u postupku ostvari ravnotežu moći stranaka, od započinjanja do okončanja mirenja. On treba u svemu osigurati ravnopravnost stranaka. To se treba očitovati u podjednakom načinu obraćanja, postavljanja pitanja, davanja vremena za iznošenje stajališta i obrazlaganja, pa i poticanja ravnopravnosti u zastupanju stranaka.³⁵

Tehnika zajedničkih i odvojenih sastanaka često je vrlo djelotvorno sredstvo u postupku mirenja. „Izmiritelj treba znati i odlučiti kada će to učiniti, vodeći računa da se u određenom trenutku pomoci mogu ostvariti tek na odvojenom sastanku kada stranka vjerojatno ima i želi samo pred izmiriteljem iznijeti određene potrebe i interese, ali i ispoljiti emocije koje ne želi dati do znanja protivnoj stranci.“³⁶ Za razliku od parničnog postupka, izmiritelj može stranku na odvojenom sastanku uputiti na zakonsku odredbu na koju se stranka može pozvati, odnosno time je uputiti na rješenje spora mirenjem, ali pritom ne smije suditi. Njegovo ophođenje sa strankama treba biti takvo da stranke stvore i psihološki osjećaj ravnopravnosti, bez obzira na njihov spol, njihovu dob te stručnu, socijalnu, ekonomsku i drugu razinu.

d. Načelo fleksibilnosti i neformalnosti

Za razliku od krutosti i formalnosti redovnog parničnog postupka, mirenje je oslobođeno takvih strogih formi. Fleksibilnost postupka mirenja proizlazi iz čl. 9. st. 1. ZM - a koji kaže kako se mirenje provodi na način o kojem su se stranke sporazumjele. S obzirom na konstitutivno načelo dispozitivnosti, od sporazuma o načinu provedbe mirenja stranke uvijek mogu odustati, jednako kao i od samog mirenja.³⁷ U prilog fleksibilnosti postupka mirenja govori i činjenica da se takav postupak može provoditi neovisno o tome vodi li se o predmetu spora sudski, arbitražni ili drugi postupak.

Neformalnost mirenja temelji se na odredbi čl. 6. st. 1. ZM - a prema kojoj za pokretanje mirenja nije potrebno prethodno sklapanje sporazuma o mirenju. Unatoč tome, mo-

³⁴ „Pojam javnog poretka označava temeljna pravna i moralna načela na kojima počiva sustav Republike Hrvatske.“, http://www.vtsrh.hr/index.php?page=code&index=0&article_id=196&act_id=574&lang=hr (25. kolovoza 2015.)

³⁵ „U praksi sudova koji imaju višegodišnju tradiciju upućivanja stranaka u mirenje, u pravilu se u mirenje ne upućuju stranke koje same sebe zastupaju, a posebno ne u slučajevima kada je protivna stranka zastupana po pravnom stručnjaku. Takve stranke su najčešće u neravnopravnom položaju (...) S druge strane, naravno, nema nikakve zapreke u postupak mirenja uputiti obje stranke koje se samostalno zastupaju.“, Šimac, op. cit. (bilj. 11), str. 190.

³⁶ Blažević, Borislav, Zakon o mirenju: prikaz osnovnih odredaba uz kratke komentare, Informator : instruktivno-informativni list za ekonomsku i pravna pitanja, Zagreb, 56(2008), str. 5.

³⁷ Pritom stranka koja odustaje odgovara drugoj stranci za naknadu moguće štete prema pravilima o ugovornoj odgovornosti. Vidi opširnije o tome: Klarić, Petar i Vedriš, Martin, Građansko pravo: opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, Narodne novine d.d., Zagreb, 2009., str. 583-641.

gućnost sklapanja takvog sporazuma nije isključena, i ako bi ga stranke doista i sklopile, bile bi ga dužne poštovati, to jest za njegovo nepoštivanje snositi propisane posljedice. Navedeno proizlazi iz članka 18. ZM - a: ako su se stranke sporazumjele o provođenju mirenja i izrijeckom se obvezale da tijekom točno određenog vremenskog razdoblja ili do nastupanja točno određenog uvjeta neće pokretati ili nastavljati sudske, arbitražne ili druge postupke, takav sporazum ima obvezujući učinak. U tom slučaju, sud, arbitri ili druga tijela kod kojih se pokrene postupak o istom predmetu spora, odbacit će na zahtjev druge stranke akt kojim se postupak pokreće ili nastavlja.

e. Načelo učinkovitosti, hitnosti i ekonomičnosti

Načelo učinkovitosti postupka proistječe iz prirode svakog postupka. U tome niti postupak mirenja nije izuzetak. Postupak bi bio besmislen kada ne bi bio usmjeren na određeni cilj, odnosno u slučaju mirenja - na rješenje spora. U prilog načelu hitnosti postupka mirenja govori članka 12. ZM - a, prema kojemu će se mirenje smatrati dovršenim u slučaju da stranke ne sklope nagodbu u roku 60 dana od započinjanja postupka mirenja, odnosno u roku o kojemu su se sporazumjele. Trajanje mirenja u pravilu se i kreće u tom supsidijarno propisanom zakonskom roku, i upravo to mirenje čini poželjnom alternativnom za rješavanje sporova.

ZM u članku 20. određuje da svaka stranka snosi svoje troškove, a troškove postupka mirenja stranke snose na jednake dijelove, odnosno u skladu s posebnim zakonom ili pravilima institucija za mirenje, ako se o tome nisu drugačije sporazumjele. Mirenje samo po sebi, u pravilu, neće biti bez troškova, osobito ako ga provodi organizacija za mirenje.³⁸ U tim će troškovima naknada za izmiritelja zauzimati značajnu stavku.³⁹ Međutim, mirenje se može provoditi i na volonterskoj osnovi, bez ikakvih troškova, pa se stoga smatra jeftinijim modusom rješavanja sporova od redovnog parničnog postupka.

f. Načelo povjerljivosti postupka

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, izmiritelj je dužan u odnosu na treće osobe čuvati povjerljivim sve informacije i podatke za koje sazna tijekom postupka mirenja, osim ako ih je na temelju zakona dužan priopćiti ili ako je to nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe (čl. 14. st. 1. ZM - a). Izmiritelj odgovara za štetu koju je prouzročio povredom obveza iz stavka 1. ovog članka (čl. 14. st. 2. ZM - a). Navedene su odredbe srž načela povjerljivosti u postupku mirenja, a na odgovarajući se način primjenjuju i na stranke te na druge osobe koje su u postupku mirenja sudjelovale u bilo kojem svojstvu.

Navedenim se načelom ponajprije štiti od iznošenja sama činjenica da su stranke svoj spor podvrgnule postupku mirenja. To proizlazi iz obilježja tajnosti takvog postupka, za razliku od javnosti sudskog postupka koji se vodi pred državnim sudovima. Osim toga, štite se i sve informacije i podaci za koje se saznalo tijekom mirenja. Pritom valja razlikovati podatke za koje se saznalo tijekom postupka mirenja od onih za koje su stranke, izmiritelji i druge osobe koje su u postupku mirenja sudjelovale u bilo kojem svojstvu saznale prije

³⁸ „Zakon polazi od pretpostavke da se medijacija može obavljati kao registrirana djelatnost ne navodeći pritom posebne uvjete za tu pravnu osobu. Po Zakonu o mirenju je dovoljno da se radi o pravnoj osobi koja bi bila registrirana za organiziranje postupaka mirenja. (...) Prema tome bi se npr. i udruga pravnika mogla baviti organiziranjem postupaka mirenja, pod uvjetom da je registrirana za tu djelatnost.“, Terek, Darko, Medijacija (mirenje) u Republici Hrvatskoj, Računovodstvo i financije : časopis za pitanja knjigovodstva, obračuna, poslovnih informacija, financija, planiranja, analize, kontrole i revizije, Zagreb, 50(2004), str. 74.

³⁹ „Zakon o mirenju nije predvidio donošenje posebne tarife po kojoj bi se izmiritelju određivala naknada, već su ta pitanja ostavljena sporazumu stranaka i izmiritelja.“, ibid., str. 74.

započinjanja takvog postupka. Samo su prvonavedeni podaci objekt zaštite u smislu načela povjerljivosti.

Kod pitanja odgovornosti za štetu nastalu zbog povrede ovoga načela, primjenjuju se opće odredbe Zakona o obveznim odnosima⁴⁰ o odgovornosti za naknadu štete. Tome u prilog govori činjenica da ZM nije ni pobliže regulirao pitanje ovakve odgovornosti.⁴¹ Iznimka od odgovornosti za naknadu štete zbog povrede obveze na povjerljivost postupka mirenja propisana je u dva slučaja: prvi se svodi na informacije i podatke u odnosu na koje postoji zakonom predviđena dužnost izmiritelja, ali i stranki i drugih osoba koje su sudjele u postupku mirenja u bilo kojem svojstvu, da ih priopće; drugi se svodi na situaciju kad je to nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe.

Načelo povjerljivosti dispozitivno je, a ne konstitutivno načelo postupka mirenja: „(...) stranke se mogu sporazumjeti (ugovoriti) i o drugom sadržaju u odnosu na pitanje uređenja povjerljivosti postupka mirenja; mogu čak obvezu na povjerljivost, pa time i samo načelo povjerljivosti postupka mirenja isključiti.“⁴²

g. Načelo nepristranosti izmiritelja

Izvorište načela nepristranosti izmiritelja odredba je čl. 8. st. 1. ZM – a, prema kojoj je izmiritelj u postupku mirenja dužan postupati stručno, svrhovito i nepristrano. Osoba kojoj se ponudi imenovanje za izmiritelja dužna je otkriti sve okolnosti koje bi mogle dati povoda opravdanoj sumnji u njezinu nepristranost i neovisnost, a nakon imenovanja, priopćiti takve okolnosti strankama čim za njih sazna, ako to već nije učinila (čl. 8. st. 2. ZM – a). Predviđena sankcija za povredu obveze na nepristranost jest pravo oštećene stranke na naknadu štete prema odredbama o ugovornoj odgovornosti za štetu (*supra*).⁴³ Od izmiritelja se očekuje da u svim svojim izjavama i postupcima tijekom mirenja neprekidno čuva svoj neutralni položaj.

5. IZMIRITELJ

ZM u članku 3. definira osobu izmiritelja kao osobu koja na temelju sporazuma stranaka provodi postupak mirenja. Mirenje može provoditi bilo jedan bilo više izmiritelja (suzimiritelji), a njihovo se imenovanje obavlja prema pravilima o kojima su se stranke sporazumjele. Prema članku 16. ZM – a, ako se stranke nisu drukčije sporazumjele, izmiritelj ne može biti sudac ili arbitar u sporu koji je bio ili jest predmet postupka mirenja, ili u nekom drugom sporu koji je proizašao iz tog pravnog odnosa ili je u vezi s njim.

Ukratko, od izmiritelja se traži posjedovanje iskustva u radu sa strankama u konfliktnim situacijama, komunikativnost, posebna obučenosť o komunikacijskim i pregovaračkim tehnikama, poznavanje sudskog postupka, posjedovanje sposobnosti sastavljanja nagodbe u kojoj se utvrđuje kakvo je rješenje spora postignuto, i, što je najvažnije, prihvaćenost od stranaka. Iako navedene poželjne osobine dovode do zaključka da su pravnici najkompetentniji za ulogu izmiritelja, pored pravnika su u poslove izmiritelja u velikoj mjeri uklju-

⁴⁰ NN 35/05, 41/08, 125/11, u daljnjem tekstu: ZOO.

⁴¹ Vidi opširnije o tome: Blažević, op. cit. (bilj. 36), str. 583.-641.

⁴² Borić, Željko, O načelima postupka mirenja, Informator : instruktivno-informativni list za ekonomska i pravna pitanja, Zagreb, 60(2012), str. 6.

⁴³ „(...) činom prihvaćanja uloge izmiritelja zaključen je između izmiritelja, s jedne strane, i stranaka, s druge strane, svojevrsni ugovor o djelu; ad hoc ugovor za provođenje mirenja u određenom predmetu spora, odnosno ugovor za buduće sporove koji će nastati između stranaka. Otud ugovorna priroda odgovornosti za naknadu štete (...)“, ibid., str. 6.

čene i osobe drugih struka: računovođe, inženjeri, psiholozi, pedagozi, liječnici, građevinari itd. Značenje nedostatka pravnih znanja kod izmiritelja umanjeno je činjenicom što u postupku mirenja uz stranke najčešće sudjeluju i njihovi odvjetnici, koji nadziru pravne aspekte postignute nagodbe.⁴⁴

Izmiriteljevo znanje i vještine mogu biti presudan faktor za uspješno okončanje mirenja, jednako kao i njegovo formalno obrazovanje, životno i radno iskustvo. On mora postupati na način da stranke konstantno podsjeća na to da na drugoj strani nije neprijatelj, već osoba s kojom mogu pronaći rješenje od zajedničkog interesa; mora osnažiti i pomoći održati svijest stranaka o njihovoj sposobnosti za suočavanje s problemom i njegovo mirno rješavanje; mora unositi nadu, mir i optimizam među stranke i ohrabriti ih da objektivno procijene svoje subjektivne stavove.

Prisutnost izmiritelja pomaže transformirati narušenu komunikaciju u racionalno pregovaranje. Naime, stranke ne mogu očekivati rješenje sukoba ako ustraju na jednakom ponašanju koje ih je do tog sukoba i dovelo. Rješenje sukoba zahtijeva prije svega upornost, strpljenje i otvorenost, a do njega se može doći tek ako stranke odstupe od svojih početnih, nerealnih očekivanja i stajališta te pokušaju razumjeti očekivanja i interese druge strane.

6. POSTUPAK MIRENJA

a. Vrste sporova najpogodnije za rješavanje kroz postupak mirenja

Vrsta spora u pravilu ne određuje izgleda za uspješno mirenje.⁴⁵ Za uspjeh u tom postupku ključni su stavovi stranaka i njihova spremnost rješavanja međusobnih sporova na takav način. Međutim, nisu svi sporovi jednako pogodni za rješavanje kroz postupak mirenja. Najpogodniji su za mirenje trgovački sporovi, posebno građevinski sporovi, sporovi vezani za intelektualno vlasništvo, autorska prava, naknadu štete, i sl. „*Naime, predstavnici trgovačkih društava, a i drugih pravnih osoba, najčešće nisu osobno, interesno i emocionalno izravno uključeni u spor, zbog običnog razloga nepostojanja izravne interesne zajednice između njih i spora. Odatle i njihov pristup mirenju uz manje emocija, napetosti, i time uz veću spremnost na postizanje zajedničkog rješenja. Upravo se u tim sporovima najbrže dolazi do rješenja i u njima je zabilježen najveći postotak uspjeha u mirenju.*“⁴⁶ Osim u trgovačkim, mirenja su veoma uspješna i u obiteljskim sporovima, radnim sporovima te svim sporovima vezanima uz pitanja povjerljive prirode čiju tajnost stranke žele zadržati.

b. Stadij koji prethodi postupku mirenja

Stranke mogu odlučiti svoj spor riješiti mirenjem prije ili tijekom započetog parničnog postupka, pa čak i nakon njegova dovršetka, ako žele svoje odnose urediti na drugačiji

⁴⁴ „*Naime, u postupku mirenja izostaje potreba uvjeravati izmiritelja ili protivnu stranu u nešto na temelju pravnih gledišta, pa izostaje i potreba za svojevrsnom „predstavom“ odvjetnika u tom pravcu, koju odvjetnici ponekad upriliče u sudnici (...). Dakle, u postupku mirenja središnju ulogu imaju stranke, a ne njihovi odvjetnici (za razliku od parničnog postupka). (...) Stoga odvjetnik u postupku mirenja djeluje više kao diplomat koji se drži u pozadini i koji se ovisno o fazi mirenje postavlja više kao voditelj ili savjetnik stranci u pronalaženju rješenja s kojim će ona biti zadovoljna.*“ Šimac, op.cit. (bilj. 1), str. 51.

⁴⁵ Iako je čl. 1. st. 2. ZM – a propisano da se tim Zakonom uređuje mirenje u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim sporovima o pravima kojima stranke mogu raspolagati, već u st. 2. istog članka propisano je kako se odredbe ZM – a odgovarajuće primjenjuju i na mirenje u drugim sporovima, ali uz dva uvjeta: ako to odgovara prirodi pravnog odnosa iz kojeg proizlazi spor i ako posebnim zakonom za te sporove nisu propisana drugačija pravila.

⁴⁶ Šimac, op. cit. (bilj. 22), str. 622.

način od onog kako su uređeni sudskom presudom.⁴⁷ Za pokretanje postupka mirenja nije potrebno unaprijed sklopiti sporazum kojim se stranke obvezuju da će nastali spor, odnosno buduće sporove rješavati mirenjem, međutim potpuno su slobodne da u glavnom ugovoru, koncilijacijskom klauzulom ili posebnim ugovorom o mirenju, utanače svoju suglasnost o tome. U slučajevima u kojima takvog sporazuma nema, mirenje započinje prihvatom prijedloga za provođenje postupka mirenja.⁴⁸ Ako se stranke drugačije nisu sporazumjele, druga se stranka o podnesenom prijedlogu ima očitovati u roku od 15 dana od kada je primila prijedlog ili u drugom roku naznačenom u samom prijedlogu. Ako se druga strana o prijedlogu za provođenje postupka mirenja ne izjasni u datom roku, taj će prijedlog biti odbijen. U suprotnom, mirenje će se provesti.

Započinjanju postupka mirenja prethodi i izbor izmiritelja (članak 7. ZM - a; *supra*), a ponekad i prvi uvodni skupni sastanak izmiritelja i stranaka. Cilj je uvodnog skupnog sastanka predstavljanje izmiritelja strankama radi uspostavljanja prisnijeg odnosa s njime i razvijanja povjerenja prema istome. Osim njih, takvim će sastancima u pravilu prisustvovati i odvjetnici stranaka, a po potrebi se u postupak mirenja mogu uključiti i eksperti (vještaci⁴⁹).

c. Tijek postupka mirenja

Nakon usuglašavanja o pokretanju postupka mirenja i usuglašavanja o imenovanju osobe izmiritelja⁵⁰, slijedi „pet stadija“ postupka mirenja⁵¹: upoznavanje s postupkom mirenja, predstavljanje položaja stranaka i analiza činjenica, utvrđenje opcija i alternativa, dijalog i pregovaranje te zaključenje nagodbe.

i. Upoznavanje s postupkom mirenja

Nakon što je došlo do upoznavanja stranaka i izmiritelja na uvodnom skupnom sastanku, jedna je od prvih zadaća izmiritelja u nastavku postupka provjeriti imaju li stranke, odnosno njihovo punomoćnici, valjano ovlaštenje za sklapanje nagodbe. Kada je riječ o mirenju pred sudovima, članak 90. st. 2. ZPP – a određuje da će sud, u slučaju kada se kao punomoćnik pojaviti osoba koja ne može biti punomoćnikom, takvoj osobi uskratiti daljnje zastupanje i o tome obavijestiti stranku. Zbog postojanja takvog nedostatka u postupku mirenja sve dotad poduzete radnje osobe bez potrebnog ovlaštenja za zastupanje bit će ukinute iz jednostavnog razloga što se konačno sa sadržajem postignute nagodbe nije suglasila osoba koja je na to ovlaštena (čl. 98. st. 4. ZPP – a). Slijedi upoznavanje stranaka s postupkom mirenja, ulogom izmiritelja u njemu i njegovim ovlastima, s načelima samog postupka i propisanim ograničenjima.⁵²

⁴⁷ „Iako stranke svojim sporazumom ne mogu oduzeti egzistenciju pravomoćnoj presudi, nema sumnje da i nakon presude mogu svojim dopuštenim dispozicijama urediti svoje pravne odnose drukčije nego što su uređeni presudom.“, Triva i Dika, op. cit. (bilj. 12), str. 571.

⁴⁸ Prijedlog za mirenje redovito će uputiti jedna stranka drugoj, ali je moguće da takav prijedlog strankama uputi i treći, npr. tijelo ili osoba koja vodi određeni postupak ili čak neka organizacija za mirenje. Isto tako, kako je to propisano čl. 6. st. 2. ZM – a, neće biti potrebno podnositi takav prijedlog u slučajevima kada je za sporove u kojima postoji obveza pokretanja postupka mirenja propisano ili ugovoreno drugačije.

⁴⁹ „Vještak je osoba pozvana da pred sudom, koristeći se svojim stručnim znanjem, iznese svoja sadašnja zapažanja (nalaz) i mišljenje o činjenicama koje bi mogle biti važne za utvrđivanje istinitosti navoda koji su predmet dokazivanja.“, Triva i Dika, op. cit. (bilj. 12), str. 526.

⁵⁰ Prema čl. 7. st. 3. ZM – a, ako se stranke ne mogu sporazumjeti o broju ili osobi, odnosno osobama izmiritelja, mogu zatražiti da ih odredi ili da ih imenuje institucija za mirenje ili neka treća osoba.

⁵¹ Šimac, op. cit. (bilj. 22), str. 625. – 628.

⁵² Vidi više o tome: Šimac, op. cit. (bilj. 22), str. 626.

ii. Predstavljanje položaja stranaka i analiza činjenica

U ovom stadiju svaka od stranaka iznosi svoje viđenje spora, svoja očekivanja i stajališta, a isto čine i njihovi odvjetnici. Razmjenjuju se informacije, daju pojašnjenja, postavljaju pitanja, izražavaju emocije, definira bit spora – sve uz aktivnu ulogu izmiritelja! „*Također je preporuka izmiriteljima da osobno ne traže od stranaka da im one povjere tajne informacije, nego da čekaju da im se stranke same u tom pravcu obrate. Na taj način više dolazi do izražaja njihova neutralnost i jača povjerenje stranaka prema njima.*“⁵³

iii. Utvrđenje opcija i alternativa

Nakon predstavljanja položaja stranaka i analize činjenica slijedi definiranje interesa i potreba, iznalaženje zajedničkih interesa, utvrđivanje prava i dužnosti stranaka, utvrđivanje prioriteta, raspravljanje o najboljim i najgorim mogućim rješenjima spora te se posebno ukazuje na prosperitetnost samo postupka i važnost dobrih odnosa među strankama u budućnosti.

iv. Dijalog i pregovaranje

U ovom stadiju izmiritelj će pojasniti i sumirati stavove i očekivanja stranaka te ih poticati da svoje prijedloge za rješenje spora racionalno usklade s pozicijom i interesima druge strane. Bitno je da izmiritelj stranke podsjeća zašto su se opredijelile za rješenje spora i mirenjem te da ih korak po korak povede prema konačnom rješenju.

v. Sklapanje nagodbe

„*U ovom završnom stadiju postupka sažimlje se sve što je nesporno između stranaka, eliminiraju se sve nejasnoće, predlaže se nacrt nagodbe i, konačno, izrađuje se i potpisuje pisana nagodba.*“⁵⁴ Prema članku 11. ZM – a izmiritelj može sudjelovati u sastavljanju nagodbe i predlagati njezin sadržaj, ali nema ovlast autoritativnog nametanja svojih odluka strankama. Nagodba sklopljena u postupku mirenja obvezuje stranke koje su je sklopile, a ako su nagodbom stranke preuzele određene obveze, one su ih dužne pravodobno izvršiti. Sklopljena nagodba bit će ovršna isprava ako je u njoj utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi te ako sadrži izjavu obvezanika o neposrednom dopuštenju ovrhe – klauzulu ovršnosti⁵⁵ (čl. 14. st. 2. ZM - a).

Osim sklapanjem nagodbe (uspješno okončanje postupka mirenja), mirenje se može okončati i na druge načine (članak 12. ZM - a):

- ako je jedna stranka uputila drugim strankama i izmiritelju pisanu izjavu o odustajanju od postupka mirenja, osim ako u postupku nakon odustajanja jedne stranke sudjeluju dvije ili više stranaka koje su voljne mirenje nastaviti;

- ako su stranke uputile izmiritelju pisanu izjavu o dovršetku postupka;

- odlukom izmiritelja da se postupak mirenja obustavlja, donesenom u pravilu nakon što je o tome strankama bila dana mogućnost da se izjasne, a zbog toga što daljnje nastojanje da se postigne mirno rješenje spora više nije svrhovito;

- ako se nagodba ne sklopi u roku od 60 dana od početka mirenja, odnosno u drugom roku u skladu sa sporazumom stranaka.

⁵³ Ibid., str. 627.

⁵⁴ Ibid., str. 628.

⁵⁵ Klauzulom ovršnosti (*clausula exequendi*) obvezanik izričito pristaje da se na temelju nagodbe radi ostvarenja dužne činidbe nakon dospelosti obveze može neposredno provesti prisilna ovrha. Klauzula ovršnosti može biti sadržana i u posebnoj ispravi.

7. ZAKLJUČAK

Danas se više ne može ignorirati postojanje postupka mirenja. Inertnost po kojoj se većina stranaka obraća državnim sudovima za rješavanje međusobnih sporova više nije opravdana. Iako raspoložemo boljima uvjetima za rad sudova, brojem sudaca i odvjetnika većim nego ikada do sad, problemi zatrpanosti sudova enormnom količinom predmeta ne nestaju. Osim što je znatno brže i jeftinije od postupka pred sudom, mirenje sporove rješava na kvalitetniji način, obnavljajući poremećenu komunikaciju i stvarajući nove poslovne prilike.

Vjerujem kako će mirenje pronaći zaslužno mjesto u svakodnevnoj praksi. ZM u članku 2. i sam propisuje da će se poticati i ohrabrivati korištenje mirenja i edukacija izmiritelja, objavljivati sve informacije o mirenju, izmiriteljima, institucijama za mirenje te će ih se učiniti dostupnima putem sredstava javnog priopćavanja, elektronskih i drugih medija, a sve kako bi se olakšao pristup mirenju kao odgovarajućem postupku rješavanja sporova, osigurala raspoloživost mirenja, ojačala svijest o mirenju kroz poticanje primjene mirenja te osigurao uravnotežen odnos između mirenja i sudskog postupka. Onog trenutka kada stranke shvate kako rješenje svih problema vezanih uz njihove sporove leži u njihovim rukama, a ne u rukama drugih, pravosudni će se sustav rasteretiti i bolje funkcionirati, a same stranke će biti zadovoljnije. Široka edukacija stručnjaka i laika o svim pogodnostima i prednostima postupka mirenja omogućit će stvaranje takvog društvenog okruženja u kojem obraćanje državnim sudovima za rješavanje sporova više neće biti pravilo.

Mirenje stoga treba promatrati kao izvanrednu priliku za rasterećenje državnog sudbenog aparata, ali i kao priliku za rješavanje sporova na obostrano zadovoljstvo stranaka, uz zadržavanje ozračja dobrih odnosa u budućnosti. Mirenjem svi dobivaju, zato ga treba i provoditi.

Conciliation as an alternative dispute resolution instrument in the Republic of Croatia

Summary

The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms from 1950 stipulates that every person is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Procedures that are taking too long and massive accumulation of pending court cases, which is a reality of the judicial system in Croatia and other European countries today, led not only to the violation of this fundamental human right but also to the endemic lack of confidence in judiciary. This eventually caused a severe crisis of the judicial system which has to be solved - one of the possible solutions is resolving cases through conciliation. Conciliation is a less expensive, informal and faster procedure than the common civil procedure. Wider implementation of conciliation in resolving disputes would certainly lead to judicial and budgetary discharge on one side, and satisfaction of parties to the procedure on the other. The legislative basis for conciliation exists for quite some time, on national and European level, but the need for its implementation has never been more justified.

Keywords: conciliation, conciliator, Conciliation Act, Law on Civil Procedure